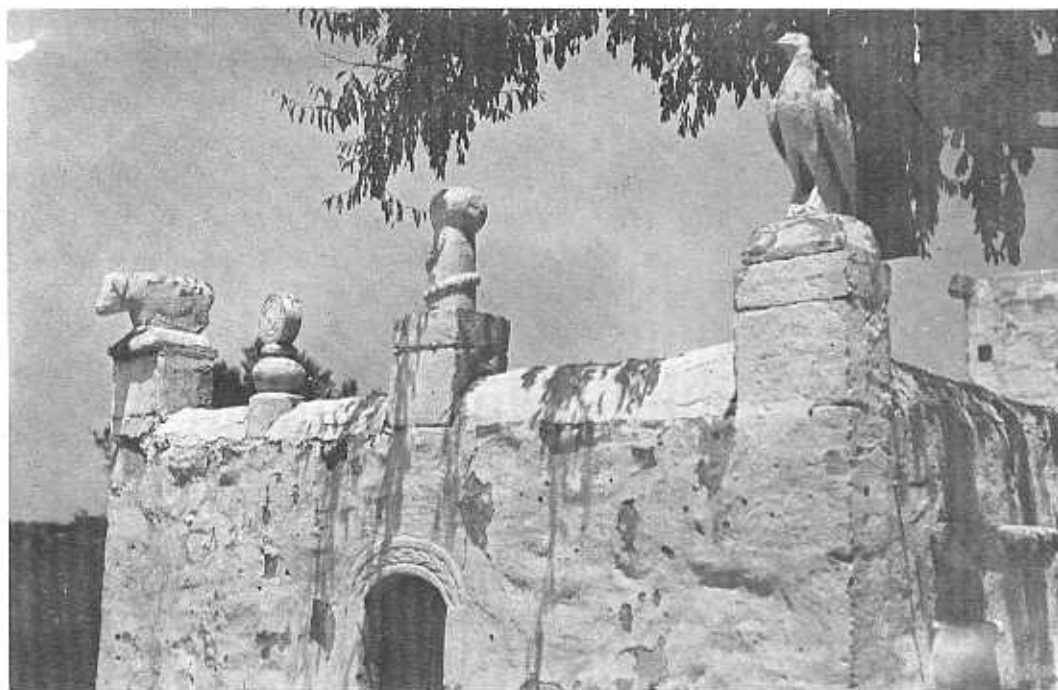

Ἡ ἀποκάλυψη τῆς ἀρχιτεκτονικῆς

— Σέ μιά ὥρα ἀπόσταση μέ τό πλοῖο ἀπό τόν Πειραιά, κάπου στό ἐσωτερικό τῆς Αἴγινας, στόν Μέσαγρο, ἕνας χωρικός, πού τόν ἔλεγαν Ροδάκη, ἔχτισε ἕνα σπίτι μέ τά ἴδια του τά χέρια. Τό δικό του σπίτι. Βρίσκεται μέσα στ' ἀμπέλια καί ὀρθώνεται πάνω στούς λόφους πού δεσπόζουν, ἀπό κάθε πλευρά, στήν ἀνοιχτή θάλασσα. Νά πάτε νά τό δεῖτε, ν' ἀνοίξετε τά μάτια σας καί νά προσπαθήσετε νά καταλάβετε.

Ἦμουν εἴκοσι χρόνων καί σπούδαζα στήν Ἀρχιτεκτονική Σχολή τοῦ Πολυτεχνείου.

Ἐκεῖνος πού μ' ἔστειλε ν' ἀνακαλύψω τό σπίτι ἑνός ἀνθρώπου ἦταν ὁ δάσκαλός μου, ἕνας ἐκπληκτικός καθηγητής, φιλόσοφος, ζωγράφος, ποιητής, τά πάντα ἐκτός ἀπό ἀρχιτέκτονας μέ τήν κλασική σημασία τοῦ ὄρου: ὁ Δημήτρης Πικιώνης.

Οἱ τέσσερις κολόνες τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Ροδάκη: τό γουρούνι, τό ρολόι, τό φίδι, ὁ ἀετός

Καθώς πῆγαινα νά τό δῶ, ζήτησα πληροφορίες. Μοῦ ἀποκρίθηκαν:

— Τό σπίτι μέ τά ἀγάλματα;

Ἄγάλματα; Γιατί ὄχι.

Καί κατάφερα ν' ἀνακαλύψω τό σπίτι πού ἦταν ἀπόλυτα ἐνσωματωμένο μέ τό ἐξαιρετο σέ ὁμορφιά τοπίο.

Εἶδα ἕνα γέρο χωρικό.

— Καλημέρα.

Μοῦ ἀπάντησε συγκρατημένα, καχύποπτα:

— Καλημέρα. Τί θέλεις;

— Ἐσεῖς τό χτίσατε αὐτό τό σπίτι;

— Καί βέβαια, μουρμούρισε μέσα από τά δόντια του. Όλοι ἐδῶ χτίζουν μόνοι τό σπίτι τους.

— Μοῦ εἶπαν ὡστόσο, ὅτι τό σπίτι σας εἶναι ἀλλιώτικο ἀπό τ' ἄλλα.

— Φυσικά, εἶπε ἀπορημένος, ἀφοῦ καθένας ἀπό μᾶς εἶναι ἀλλιώτικος. Μπορεῖ ἐγώ νά 'μαι κάπως περισσότερο. Αὐτό εἶναι ὄλο.

Διαδοχικοί κυβικοί ὄγκοι δεμένοι σ' ἓνα μοναδικό σύνολο, μέ ἀπλά ἀνοίγματα τά παράθυρα, ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε, στίς διαστάσεις ἀκριβῶς πού ἔπρεπε: αὐτό ἦταν τό σπίτι του.

Ὡστόσο, ἐπειδή τό σπίτι αὐτό ἦταν τό δικό του σύμπαν, ἡ ζωή του, ὁ Ροδάκης τοῦ εἶχε δώσει ἀκόμα ὄλη του τήν ψυχή, ὄλη του τήν καρδιά καί ὄλη του τήν φαντασία. Κι εἶχε προσθέσει, χωρίς νά τό ξέρει, ἐκεῖνο πού χρειάζεται σέ μίαν ἀπλή κατασκευή γιά νά γίνει ἀρχιτεκτονική: ἀγάπη καί εὐαισθησία.

Πάνω σέ αὐτό τό σύνολο ἀπό ὄγκους πού δέσποζε τόν ἐξωτερικό χῶρο, ὁ γερο-χωρικός εἶχε τοποθετήσει, σέ γωνιές τοῦ κύβου, κεφάλια, ἄγρια κεφάλια μέ μεγάλα μουστάκια, πού ἀτένιζαν μακριά τόν ὀρίζοντα. Τά κεφάλια αὐτά, τά εἶχε σκαλίσει μόνος του.

Ἐκανα πολλές αὐθόρμητες, ἀδέξιες ἐρωτήσεις πού δυσανασχέτησαν τόν γέρο, γιατί παραβίαζα τόν ἰδιωτικό του χῶρο. Σιγά-σιγά, ὡστόσο, ὁ πάγος ἔλιωσε. Ἐδειξε πῶς μέ συμπάθησε. Καί, γύρω ἀπό ἓνα φλιτζάνι καφέ, ἄρχισε νά μοῦ μιλάει, νά μοῦ ἐξηγεῖ πῶς καί γιατί ἔφτιαξε αὐτό τό σπίτι.

Ἀκούγοντάς τον, ἀνακάλυψα ἓναν ὀλόκληρο θησαυρό ἀπό φαντασία καί σκέψη πού ἔμελλε, ἀργότερα, ν' ἀντιπροσωπεύει γιά μένα τήν οὐσία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

— Βλέπεις αὐτά τά κεφάλια πού 'θαλα ἐκεῖ, αὐτά τά κεφάλια μέ τά μουστάκια καί τά μεγάλα μάτια πού κοιτᾶζουν πέρα στόν ὀρίζοντα; Εἶναι οἱ φύλακες τοῦ σπιτιοῦ μου. Εἶναι Τούρκοι, τούρκικα κεφάλια. Οἱ Τούρκοι, ξέρεις, εἶναι δυνατοί, μέ προστατεύουν, φυλάνε τήν ἰδιωτική μου ζωή.

Τοῦ ἔδειξα τέσσερα ἄλλα γλυπτά, πού εἶχε τοποθετήσει πάνω ἀπό τήν εἴσοδο: ἓνα φίδι, ἓνα γουρούνι, ἓνα ρολόι καί ἓναν ἀετό.

— Κι αὐτά τί εἶναι;

— Εἶναι οἱ τέσσερις κολόνες τοῦ σπιτιοῦ μου. Τό φίδι εἶναι ἡ γνώση, τό γουρούνι ἡ εὐτυχία, τό ρολόι ὁ χρόνος πού κυλάει κι ὁ ἀετός ἡ δύναμη. Αὐτές οἱ τέσσερις κολόνες κρατᾶνε τό σπίτι μου. Ἄν τίς θγάλουν, θά γκρεμιστεῖ.

Ὅλο τό συγκρότημα, πού ἦταν χωρισμένο σέ τόπους ἐργασίας καί τόπους ἀνάπαυσης, ἦταν λειτουργικό. Γύρω ἀπό τήν αὐλή ὑπῆρχαν ὁ μικρός σταῦλος, τό κοτέτσι, ὁ φούρνος, ὁ περιστερεῶνας: Τά εἶχε ὄλα ἀνεξίτητα ἐπινοήσει μέ τό ἴδιο πνεῦμα, μέ τήν ἴδια φυσική ἐγνοια, σέ κάθε στοιχεῖο εἶχε δώσει μιά πρόσθετη ποιότητα.

Γιά νά συμπληρώσει αὐτό τό ὀρθολογικό σύνολο τοῦ πρόσθεσε καί τό παράλογο: μιά σφίγγα, γλυπτό κι αὐτή, δέσποζε στήν αὐλή.

Αὐτός ὁ ἀμόρφωτος χωριάτης εἶχε, ἀνεπίγνωστα, ἐνσωματώσει στό σπίτι του τό πνεῦμα τῆς Δύσης: τή λογική, μέ τό φίδι, τό γουρούνι, τό ρολόι καί τόν ἀετό: τῆς Ἀνατολῆς: τό πάθος, μέ τά κεφάλια τῶν Τούρκων καί τῆς Ἀφρικῆς: τό μυστήριο, μέ τή σφίγγα.

Πιο χαμηλά, υπήρχε ο δρόμος με τον οποίο ένωνόταν ένα μικρό μονοπάτι, πού τό είχε ανοίξει με τό φτιάρι καί τόν κασμά· τό μονοπάτι αυτό έστριβε, κατά περίεργο φιδωτό τρόπο, καί κλωθογύριζε τεμπέλικα γύρω από τό σπίτι, πρίν καταλήξει στην είσοδο.

Ρώτησα άπορημένος:

— Γιατί φτιάξατε ένα τόσο μακρύ δρόμο; Κάθε φορά πού φεύγετε, ή πού γυρίζετε κουρασμένος από τή δουλειά σας, κάνετε τόσο περιττό δρόμο. Δέν είναι παράξενο;

Μέ κοίταξε ειρωνικά καί μοϋ είπε:

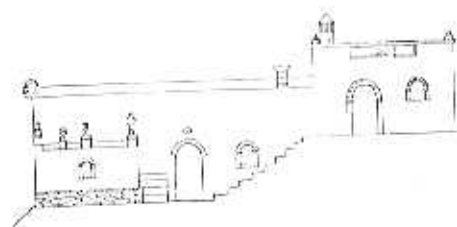
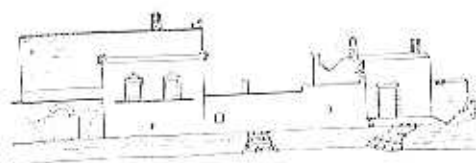
— Βλέπω πώς είσαι νέος καί πώς δέν έχεις άκόμα πείρα από τή ζωή.

Καί, τονίζοντας τά λόγια του:

— Μάθε πώς, όταν αγαπᾶς μιά γυναίκα, τήν τριγυρίζεις, τήν άγκαλιάζεις, τήν φιλάς. Έ, λοιπόν, εγώ αγαπῶ τό σπίτι μου σάν νά ήταν γυναίκα. Καί, κάθε φορά πού γυρίζω σ' αυτό, γυροφέρνοντάς το, τό άγκαλιάζω, αντί νά μπαινῶ στά ἴσια, άπότομα καί χωρίς αίσθημα, καθώς νομίζεις πώς πρέπει νά γίνεται.

Στό έσωτερικό του σπιτιού, είχε συνθέσει τό κάθε τι με τήν ίδια εκζητηση, με τήν ίδια φροντίδα. Ήταν μιά συμπεριφορά παρά μιά κατασκευή.

— Ή κάμαρά μου, ὅπως βλέπεις, είναι κάτι σημαντικό. Γι' αυτό, γιά νά μπαινει κανείς εκεί, έφτιαξα τρία μικρά δυσκολοκατέβατα σκαλοπάτια. Πρέπει νά καταβάλλεις προσπάθεια γιά νά μπαινεις σ' ένα χώρο πού έχει μιά ιδιότητα, μιά σημασία.

Τά χρόνια πέρασαν. Είχα τελειώσει τίς σπουδές μου καί είχα αρχίσει νά εργάζομαι. Όταν έβρισκα τήν ευκαιρία, δέν παράλειπα νά πηγαίνω νά λέω μιά καλημέρα στόν χωρικό Ροδάκη, πού είχε γίνει φίλος μου.

Σέ κάθε μου επίσκεψη τόν έβρισκα καί πιο γεμισμένο, πιο κουρασμένο.

Τήν τελευταία φορά πού πήγα ήταν χειμῶνας, πρίν από τόν πόλεμο. Έκανε κρύο. Φυσοῦσε. Βρήκα τήν κόρη του, μιά άχαρη γυναίκα.

Τήν ρώτησα:

— Ποϋ είναι ο γέρος;

— Δέ βγαίνει πιά από τήν κάμαρά του. Μπορείς νά πᾶς.

Ο Ροδάκης ζεσταινόταν μπροστά στό τζάκι. Καί ταυτόχρονα σκάλιζε κάτι στην πέτρα.

Τόν κοίταξα καί έμεινα λίγη ὥρα άμιλητος από σεβασμό, πρίν αρχίσω τήν κουβέντα. Ήταν ένα άγνωστο είδος έθιμοτυπίας στους Δυτικούς, τούς «θάρβαρους» πού μπαίνουν άμέσως στό κύριο θέμα καί μιλοϋν γρήγορα. «Κλωθογύριζα» γύρω από τόν Ροδάκη, ὅπως κλωθογύριζε ο ίδιος γύρω από τό σπίτι του πρίν μπει.

Κι είχε προσθέσει, χωρίς νά τό ξέρει εκείνο πού χρειάζεται σέ μιάν άπλή ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ γιά νά ρίψει ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ: άγάπη και ενάσθησία.

— Καλημέρα.

— Καλημέρα.

Παύση.

— Τί κάνετε;

— Καλά.

Παύση.

— Τί φτιάχνετε;

— Έτοιμάζομαι γιά τό ταξίδι...

Καί μου έδειξε ένα καράβι, πού είχε ζωγραφίσει πάνω άπό τό τζάκι:

— Ναι, γιά τό μεγάλο ταξίδι!

Κατάλαβα. Έτοιμαζόταν νά πεθάνει.

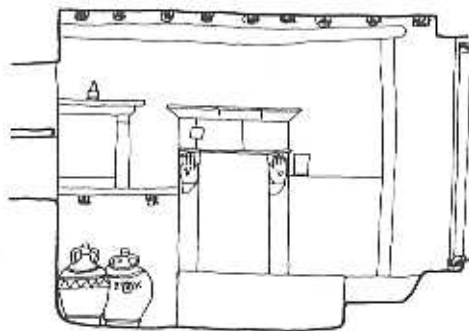
Καί μοιράστηκα μαζί του μιά καινούρια, μεγάλη σιωπή.

Στό διάστημα αυτό, τόν είδα νά βάζει τό χέρι του στήν πορώδη πέτρα του τζακιού και, μ' ένα μικρό μαχαίρι, νά χαράζει τό περίγραμμα άπό τά δάχτυλά του. Σκάλιζε τό σχήμα του χεριού του.

Κάποια στιγμή, διάκοψε τήν σιωπή και ξεστόμισε τά πιο θαυμάσια λόγια πού άκουσα ποτέ:

— Βλέπεις, όταν θά 'χω φύγει και θά 'ρθουν οί φίλοι νά μου πουν μιά καλημέρα δέ θά μέ βρουν. Δέν είναι ευγενικό, δέ γίνεται. Άφήνω κι εγώ τό χέρι μου. Καί μπορεί, άν τύχει νά 'ρθεις κι εσύ, ν' άκουμπήσεις τό χέρι σου πάνω στό χέρι μου, και νά πεις: «Καλημέρα, Ροδάκη. Τί κάνεις;»

Δέν τόν ξαναείδα.

Τά χέρια στό τζάκι

Μεσολάβησε ό πόλεμος, ή έξορία, ή Γαλλία. Μόλις μόρεσα — έπειτα άπό πολύ καιρό — γύρισα στήν Έλλάδα μέ τήν γυναίκα και τά παιδιά μου, γιά νά τούς δείξω τά μέρη της νιότης μου, τούς τόπους όπου έζησα ευτυχισμένος. "Όταν είσαι νέος, είσαι πάντα ευτυχισμένος! Τό προσκύνημα στις ρίζες.

Κι όπως ήταν φυσικό είπα: «Θά πάμε στό σπίτι του Ροδάκη».

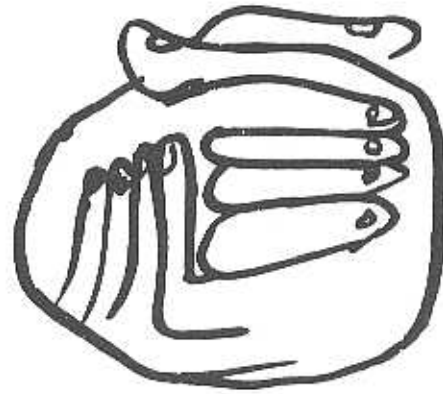
"Ήξερα καλά τόν δρόμο, ώστόσο χάθηκα. Όλα είχαν αλλάξει. Υπήρχαν παντού κτίρια. Τό περιβάλλον είχε μεταμορφωθεί. Δυσκολεύτηκα πολύ νά ξαναβρω τήν θέση του σπιτιού.

Τό μονοπάτι είχε ξαναγυρίσει στή γή. Ένας συνηθισμένος δρόμος έβγαζε σ' ένα σχεδόν έρειπωμένο σπίτι. Τά κεφάλια των Τούρκων δέν ήταν πιά εκεί. Τό γουρουνι, ό άετός, τό ρολόι και τό φίδι είχαν εξαφανιστεί και ή σφίγγα άκρωτηριασμένη κειτόταν έγκαταλειμμένη σέ μιά γωνιά της αυλής.

- Τί κάνετε ἐδῶ;
 Τὴν ἀναγνώρισα. Ἦταν ἡ κόρη του, μιά στριμμένη γριά.
 — Θά 'θελα νά ξαναδῶ τὸ σπίτι. Τί ἐγινε ὁ γέρος;
 — Ἔχει πεθάνει ἀπὸ καιρὸ.
 — Μπορῶ νά πάω στὴν κάμαρά του;
 — Δέν ὑπάρχει πιά κάμαρα. Ἐγινε ἀποθήκη γιὰ τὰ ξύλα.
 — Ἐπιμένω.

Καί τῆς ἔδωσα λίγα χρήματα, ποῦ τὰ ἔχωσε ἀμέσως στὴν τσέπη τῆς.
 Μετατοπίσαμε τὰ σωριασμένα στὸ δωμάτιο δερμάτια καί κατάφερα νά
 φτάσω μέχρι τὸ τζάκι.

Τὸ χέρι θρῆσκόταν ἐκεῖ. Ἀκούμπησα πάνω του τὸ δικό μου.

Li Li Li

ΑΧ ΕΜΑΘΑ ΝΑ ΖΩ ΒΑΧ

ΚΛΗΤΕΡΑ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΝΑ ΗΤΟΥΝ ΚΡΙΑ ΠΕΤΡΑ
 ΠΑΡΑ ΠΟΥ ΕΧΗ ΣΤΟΧΑΣΗ ΚΕ ΦΡΟΝΗΣΗ ΚΕ ΜΕΤΡΑ

Ποίημα τοῦ Ροδάκη σκαλισμένο στὸν τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ του